

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петя Бъркалова

Катедра по български език, ПУ „Паисий Хилендарски“

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология

докторска програма *Общо и сравнително езикознание*

Автор: Мария Тодорова

Тема: *Типология и свойства на устойчиви словосъчетания в българския език.*

Глаголни фразеологизми

Научен ръководител: проф. д-р Светла Коева,
Секция по компютърна лингвистика, ИБЕ при БАН

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработваният в дисертационния труд проблем е актуален, труден за разрешаване и значим в научно и научно-приложно отношение.

Степента на сложност се определя от липсата на единен понятиен и терминологичен апарат за описание и типологизиране на устойчивите съчетания, чиято честота на употреба, според позоваванията в дисертацията, може да варира от 40 до 85 процента в даден корпус. Нивата на актуалността на проблема са свързани с компютърната обработка на глаголните фразеологизми в българския език, затова разработката е пилотна. Конкретните задачи, разработени в дисертацията, решават проблеми от теоретичен характер (включително обема и съдържанието на основните понятия плюс подбор на методологическа платформа от смесен тип), след което се работи в приложен план с избран формализъм за пълно и непротиворечиво описание на глаголните фразеологизми в българския език. Всичко това е принос към усъвършенстване на системите за компютърна обработка на естествения език – в случая съвременния български език.

Познаване на проблема

Мария Тодорова познава състоянието на проблема в българската и в задграничната традиция (източна и западна) и оценява критично литературния материал. В тази част (Глава I „Устойчиви словосъчетания – теоретична рамка“) работата съдържа принос към историята на българското езикознание, тъй като е представен критичен преглед на публикациите по темата, от който личи развоят на лингвистичните идеи. Библиографската осведоменост на докторантката е респектираща, в библиографията са посочени 206 заглавия. Личи тяхното критично осмисляне и прецизно използване в текста.

Методология на изследването

Устойчивите словосъчетания са анализирани в семантичен, синтактичен и прагматичен план и са типологизирани чрез избраната специално за целите на

дисертацията методологическа платформа (Глава II „Типология на устойчивите словосъчетания). Изборът на съвременна понятийна и терминологична система е позволил чрез прилагането на теорията Смисъл $\Leftrightarrow$ Текст на И. Мелчук да се постиганат поставените цели, главната от които е представянето на устойчивите словосъчетания в подходящ за компютърна обработка вид. Получени са адекватни отговори на задачите, решавани в дисертационния труд: дефиниране на природата на устойчивите словосъчетания чрез диференциращите признаци нерегулярност и рестриктивност; извеждане на скала от разделителни признаци; класификация на устойчивите словосъчетания по признака композираност-некомпозираност; интегралното осмисляне на фразеологизацията като скала от явления с морфологични, лексикални, синтактични и прагматични признаци; изградена е концепция за формализирано представяне на фразеологичен речник и др.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Трудът е добре структуриран. Състои се от 196 страници: увод, четири глави, заключение, библиография и 3 приложения.

Материалът е достоверен, обемът на емпиричния материал е голям и с достатъчен обхват, за да се приемат за надеждни всички предложени типологични решения и формални описания. Списъците от модели в гл. 4 – „Формализиран морфо-синтактичен речник на глаголни фразеологизми в български,” съдържат теоретична дълбочина и представят надеждността на избрания формализъм (Multifex).

Мария Тодорова представя модел за парадигматично описание на глаголните фразеологизми в българския език, който би могъл да служи и за бъдещи съпоставителни проекти в областта на компютърната обработка на езикови едноречни, двуезични и многоезични корпуси. Колекцията от 27 902 фразеологични единици, която е емпирична основа на труда, е плод на автоматична обработка и нормализиране, извършени от авторката.

На базата на 1000 основни форми на глаголни фразеологизми е представена типологична картина на глаголните фразеологизми в българския език – основа за тяхното морфо-синтактично систематизиране в електронен речник.

Като цяло трудът демонстрира качествата на Мария Тодорова – умения за ориентиране в терминологични многочетения, умения за систематизация на „хлъзгав“ лингвистичен материал, работа с формални граматички като инструмент за постигане на цялостни и непротиворечиви лингвистични описания на морфологично, лексикално, фразово и синтактично равнище.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научните и научно-приложните постижения в дисертационния труд са безспорни. Основните постижения са добре осъзнати от докторантката и са изложени в заключителната част на труда.

Към тях бих добавила следните научни и научноприложни приноси на дисертационния труд:

- доказване с нови средства на съществени нови страни в съществуващите научни проблеми и теории в областта на българската фразеология;

- създаване на нови класификации, по-дълбоко вникване в детайли; вписване на езикови равнища едно в друго, йерархизиране на признаци; паралели тип таблица-граф;
- методи на изследване, неприлагани досега върху български материал;
- формализираният морфо-синтактичен речник на глаголните фразеологизми в български е оригинален надежден резултат, изведен с внимание, за да обогати изследователските традиции.

Критични забележки и препоръки

Може да се препоръча прецизиране на българския превод от английски на някои фразеологизми.

Приложеният материал в Приложение 2 е във вид на списъци от електронни ресурси, които събуждат изследователското любопитство, но не са предложени линкове, които дават досег да ресурсите на етапа на рецензирането.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представените 17 публикации показват развитието на авторката в избраната научна област. Шест от тях са самостоятелни и свидетелстват за задълбочените научни интереси на Мария Тодорова в областта на компютърните речници; лексикално-семантичните мрежи; корпусите и лингвистичната анотация. Публикациите в съавторство (от един до шестима съавтори) са доказателство, че докторантката е способна на екипна работа и е ангажирана с изследователските задачи на Секцията по компютърна лингвистика. Половината от публикациите са на английски език и са свързани с представяне на изследователските резултати на значими международни форуми у нас и в чужбина.

Лични впечатления

Докторант Мария Тодорова е добре изграден млад специалист, който достойно представя научното звено и научния си ръководител. Притежава елегантен стил и изказ, четивният текст подсказва уменията сложни обекти да бъдат представени просто.

Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бъдещото използване на резултатите в областта на компютърната лингвистика е отворено за нови „проверки“ на изградения модел върху нов фразеологичен материал.

Резултатите са приложими и в образователен план – в курса по Съвременен български език, както и във всички възможни преводачески програми от чужд език на български и обратно.

Автореферат

Авторефератът обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и приносите на авторката. Публикациите по темата биха могли да се приложат и към неговия текст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на обучаващата научна секция в ИБЕ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Мария Тодорова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност *Общо и сравнително езикознание* като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата и постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на Мария Тодорова в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма *Общо и сравнително езикознание*

Доц. д-р Петя Бъркалова